

La Reforma a debat

Xavier Sallas i Puigdelívol

Professor de matemàtiques de l'IES la Roca

Abans de començar a parlar de la situació de la Reforma avui, potser primer hauríem de reflexionar sobre el perquè de la Reforma.

La Reforma es planteja a principis dels noranta aproximadament, vint anys després de l'última (l'antic sistema educatiu va néixer el 1970). En vint anys el panorama social, polític i econòmic ha canviat molt (no té res a veure la realitat dels setanta amb la dels noranta). Aquests canvis han provocat també canvis educatius. Així hem passat d'un sistema d'ensenyança d'èlit a un sistema d'ensenyança igualitari i per a tothom. S'ha aconseguit l'escolarització plena del cent per cent dels nens en les edats definides com d'escolarització obligatòria i hem passat de tenir nois i noies homogenitzats per la selecció a tenir una gran diversitat de nois i noies amb orígens i situacions socials molt diferents.

La nova situació que es va creant a les aules provoca entre altres coses un augment de les exigències i responsabilitats dels professors. A aquests a més a més de conèixer bé la seva matèria, avui se'ls demana que facilitin l'aprenentatge, siguin pedagogs eficaços, organitzadors del treball del grup i que a més a més d'atendre l'ensenyament, cuidin l'equilibri psicològic i afectiu dels seus alumnes, la seva integració social, la seva formació sexual, etc. A tot això pot sumar-se, a vegades, algun alumne amb característiques especials. Malgrat tot això, no s'ha canviat la formació inicial que els professors reben per fer front a aquestes noves exigències socials. Segueixen formant-se en facultats universitàries que en cap moment es planteja formar professors.

Paral·lelament a aquest procés es registra un procés d'inhibició en les responsabilitats educatives d'altres agents socials, sobretot de la família a causa de la incorporació massiva de la dona al treball, amb la conseqüent reducció de nombre d'hores de convivència familiar.

El desenvolupament de potents medis de comunicació de masses (televisió sobretot) dominats, moltes vegades, per diferents grups socials amb models socio-econòmics (i, per tant, educatius) diferents que donen prioritat a valors diferents i moltes vegades contradictoris tampoc ajuda

a educar en la diversitat pròpia de la societat multicultural i multilingua. No és d'estranyar, per tant, el desconcert i les dificultats dels professors situats en zones geogràfiques on aquesta diversitat cultural és més potent.

Tot això ha provocat un descens de la motivació de l'alumne per estudiar, i també de la valoració que fa del sistema educatiu la societat i, més concretament, els pares dels alumnes. Bona part de la societat ha arribat a la conclusió simplista i lineal que els professors, com a responsables directes del sistema educatiu, són també responsables dels forats, fracassos i imperfeccions que en ell hi ha. En conseqüència, s'ha produït una desvalorització social de la figura del professor, paral·lela a una desvalorització salarial. Fa uns anys els professors de secundària eren unànimament respectats i socialment considerats. Però avui en dia poques persones estan disposades a valorar la seva feina. En una societat en què el valor principal és buscar el poder i enriquir-se, el professor apareix com el pobre tipus que no ha estat capaç de trobar una ocupació millor retribuïda.

També cal destacar que l'extraordinari avanç de les ciències provoca la incorporació de noves matèries (tecnologia, etc) així com noves eines per treballar (ordinadors i altres materials) i, per tant, suposa una diversificació del currículum. Això ha provocat por en alguns sectors de la societat que temen que se segueixi una política d'abandó de les humanitats que converteixi el nostre sistema d'ensenyament en un sumís servidor del sistema productiu (una societat sense pensadors i escriptors és una societat morta).

En general, cal dir que aquests canvis no han vingut acompanyats d'una millora efectiva dels recursos materials i humans.

En els últims vint anys també han canviat molt les relacions entre professors i alumnes. Si fa uns anys el professor tenia tots els drets i els alumnes només tenien deures, ara, pràcticament, és al revés. Així el professor rep, moltes vegades, agressions verbals i psicològiques sense que a la pràctica funcionin els mecanismes per evitar-ho (tothom sap la lentitud, per ser un procés burocràtic, dels expedients acadèmics).

Això ha augmentat amb els dos anys més d'escolarització obligatòria. Molts alumnes exterioritzen i canalitzen cap al professor, com a representant més proper de la institució escolar, aquesta obligació. És clar que és necessari més personal i millors mitjans per evitar que l'augment de l'escolarització obligatòria suposi a la pràctica, per a molts nois i noies, dos anys més d'aparcament gratuït en el sistema escolar i converteixi els seus professors en vigilants de la seva permanència formal a les aules.

També cal destacar que en aquests últims anys l'activitat del professor s'ha diversificat de tal forma que molts professors fan malament el seu treball, no perquè no sapiguem fer-lo millor, sinó perquè no poden complir amb les diverses feines que se suposa han d'atendre. A més a més de les classes, que han de fer, han de fer feines d'administració; reservar temps per programar, preavaluar, avaluar, reciclar-se, orientar als alumnes i atendre les visites dels pares; organitzar activitats extraescolars, assistir a claustres, variades reunions de coordinació entre departaments, tutors, cicles i nivells; vigilar edificis i materials, patis, etc. Si a tot això sumem el què hem explicat al principi sobre el que significa avui en dia educar, s'ha de considerar al professor que compleix amb tot això com un superheroi (que no existeixen). Així, la falta de concreció en el paper del professor és un dels elements dels problemes de qualitat del nostre sistema educatiu, paradoxalment en una època dominada per la superespecialització en el món laboral.

Per tot això, jo crec que costarà molt de tirar endavant la reforma si no s'intenten arreglar tots aquests problemes. És a dir, mentre no es formi adequadament als professors, no es donin els recursos necessaris, tant materials com humans als instituts i no es valori tot el treball personal dels professors així com el paper social d'aquests.

És clar que fins que no es compleixin aquests mínims, la reforma avançarà malalta des del principi, i morirà quan un nou sistema educatiu se la mengi; un nou sistema educatiu que potser també començarà com ella, mancada dels recursos necessaris per tirar endavant.